

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРКАСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ПРАКТИКУМ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ
ДЛЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ УСІХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ
ЧАСТИНА 3

Затверджено на засіданні кафедри
української мови та загального
мовознавства

протокол № 10 від 26.02.2014 р.

та Методичною радою ЧДТУ

протокол № від

Черкаси 2014

УДК 811.161.2(076)

П69

Укладачі: **Ісаєнко** Тетяна Василівна, *викладач*

Сидоренко Людмила Миколаївна, *к.ф.н., доцент*

Дядюра Галина Миколаївна, *к.ф.н., доцент*

Співак Тетяна Євгеніївна

Рецензент: **Пчелінцева** Олена Едуардівна, *к.ф.н., доцент*

Практикум з української мови для іноземних студентів усіх спеціальностей. Частина 3/Укл.: Т.В. Ісаєнко, Л.М. Сидоренко, Г.М. Дядюра, Т.Є. Співак. Міністерство освіти і науки України, Черкаський державний технологічний університет. – Черкаси: ЧДТУ, 2014. – 53 с.

Практикум складений на основі «Програми з української мови для іноземних студентів основного етапу навчання» і відповідає вимогам рівня мовленнєвої підготовки бакалавра. Метою видання є допомога іноземним студентам оволодіти лексикою фахової української мови, зокрема термінологічною лексикою, навчити студентів професійної мови, збагатити словниковий запас, виробити практичні навички культури комунікативного мовлення.

Запропоноване видання складається із тренувальних вправ для самостійної роботи, фахових текстів, лексичних тем відповідно до робочої програми. Практикум з української мови для іноземних студентів усіх спеціальностей може бути використаний студентами як під час практичних занять, так і для самостійної роботи.

Пропоноване видання призначене для іноземних студентів третього і четвертого курсів та є частиною навчально-методичного комплексу з української мови для іноземців, що навчаються на усіх спеціальностях.

**ПРАКТИКУМ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ
ДЛЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ УСІХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ
ЧАСТИНА 3**

ЗМІСТ

УРОК 1.....	4
УРОК 2.....	6
УРОК 3.....	10
УРОК 4.....	15
УРОК 5.....	20
УРОК 6.....	26
УРОК 7.....	32
УРОК 8.....	38
УРОК 9.....	45
ЛІТЕРАТУРА.....	53

УРОК 1

Вправа 1. Запишіть речення, знайдіть єднальні сполучники і; і., і; ні., ні . Встановіть значення сполучників.

1. Ми садили ліс у полі: і дубочки, і тополі, і осику, і ліщину, і червону горобину. (М. Стельмах). 2. І не спиться нікому: ні людям, ні квітам. (О. Довгоп'ят.) 3. Усі-усі навколо трудяться: і птах, і річка, і бджола. В селянській душі не умруть ні волошки, ні поле (Д. Фальківський). Слизняк не виросте ні лебедем, ані орлом (Г.Кирпа).

Вправа 2. Прочитайте текст. Виберіть і запишіть речення, ускладнені відокремленими членами речення, вставними словами та словосполученнями.

Творцем культури Київської Русі був, треба думати, український народ. Про це свідчать українські веснянки, весільний та інший обрядовий фольклор. Історична наука, безперечно, грішить проти істини, визначаючи ледве не рік і день, коли виникла українська мова. Це звичайна, і досить примітивна, вульгаризація. Народ такої осідлості, такої поетичної вдачі, безумовно, формував свою культуру впродовж не одного тисячоліття. Я, скажімо, майже певен того, що співи, мова цього наддніпрянського народу, його купальські та інші звичаї сусідили вже з піснями еллінськими, античними. Жаль тільки, не було їх кому тоді записувати... (За О. Гончаром).

Вправа 3. Прочитайте текст. Поясніть виділені слова. Сформулюйте запитання до тексту. Коротко перекажіть.

За допомогою електронних приладів вдається перетворювати неелектричну енергію в електричну і навпаки (наприклад, в фотоелементах, терморезисторах). Різноманітні електронні датчики і вимірювальні прилади дозволяють з високою точністю вимірювати, реєструвати і регулювати зміни всіляких неелектричних величин – температури, тиску, пружних деформацій, прозорості і т.д.

Процеси перетворення енергії в приладах електроніки відбуваються з великою швидкістю. Це зумовлене малою інерційністю, характерною для більшості електронних приладів, що дозволяє застосовувати їх в широкому діапазоні частот – від нуля до десятків і сотень гігагерц. При цьому досягається така висока чутливість, яка не може бути отримана в приладах іншого типу.

Сучасний етап розвитку електронної техніки характеризується значним ускладненням електронної апаратури. Звичайні (дискретні) компоненти електронних схем вже не можуть в повній мірі задовольнити вимоги щодо різкого зменшення габаритних розмірів і підвищення надійності електронних пристроїв.

Все більш широкий розвиток отримує **мікроелектроніка** – галузь електроніки, що займається мікромініатюризацією електронної апаратури з метою зменшення її об'єму, маси, вартості, підвищення надійності і економічності на основі комплексу конструктивних, технологічних і схемних методів.

УСНЕ КОМУНІКАТИВНЕ МОВЛЕННЯ

Вправа 4. Додайте найвдалішу, на ваш погляд, репліку з тих, що подані в дужках.

Зразок: Скажіть, будь ласка, як ви хотіли б провести цей вечір? Маю пропозицію: ходімо до театру!

– Скажіть, будь ласка, як би ви хотіли провести цей вечір? «Може, пройдемося вулицями – такий весняний настрій! Ходімо в кіно – ось побачите, вам сподобається ця кінострічка! Давайте відвідаємо виставу – якщо вам до сподоби гра наших акторів. Можу вам запропонувати прогулянку по Дніпру, на катері. Мені здається, найкраще було б піти до нашого парку; ви любите атракціони? Як ви ставитеся до дискотеки? Можемо завітати до моїх друзів вони дуже гостинні й будуть вам раді».

– Вас не втомлюють мої розмови? «Взагалі то я не балакучий. Я так давно мріяв про знайомство з вами! Перепрошую, але я безмежно радий! Зрозумійте,

я на сьомому небі від щастя! Даруйте, я вам, може, вже й надокучив, але для мене це таке щастя – просто йти поряд з вами. Ви давно були в моїй уяві – і ось нарешті я зустрів вас. Даруйте, коли щось не так!»

Вправа 5. Доберіть синонімічні прислів'я й приказки.

З ким поведешся, того й наберешся. Не родись багатий, а родись щасливий. Друзі пізнаються в біді. Хто горя не бачив, той і щастя не знає.

Для довідок. Щастя розум одбирає, а нещастя повертає. В лиху годину визнаєш вірну людину. Хто до кого пристав, таким і стає. Не родися красна, а родися щасна. Без лиха не буває добра. Яку дружбу заведеш, таке й життя проведеш.

УРОК 2

Вправа 1. Вставте, де потрібно, розділові знаки при словах, граматично не пов'язаних із членами речення (вставні і вставлені конструкції, звертання).

1. Здається ти й позаторік тут був та капості мені робив? 2. Орфей до речі також був фракієць (Л. Костенко). 3. Та це вони мабуть у ворона граються (І. Нечуй-Левицький). 4. А тут як на лихо і заробити ніде. А хліб же тепер не дай господи дорогий (М. Коцюбинський). 5. Не одяг прикрашає людину а людина навпаки прикрашає одяг. 6. Невдача ніскільки не змінила його а навпаки він став ще міцнішим і енергійнішим. 7. Ми всі як бач народ хрещений волочимся без талану ми в Трої знаєш народжені (М. Коцюбинський). 8. Є тільки чутка може й химера і є кут зору може й слухний кут що греки начитавшись Гомера його кіммерів поселили тут (Л. Костенко). 9. Чи справді так було хто збрехав хто ворогів не мав а все-таки катюзі як кажуть буде по заслугі. 10. З дитячих літ ховаю у секреті ніколи цей секрет не розкривав якого звіра я у тридцять третім наполював. 11. О слово рідне Орле скутий Чужинцям кинуте на сміх! 12. Ах розбійнице! Тепер білка знищить не одне гніздо. Ой дівчино шумить гай. 13. Ой ви козаченьки вітер в чистім полі научить нащадків так любити волю. 14. Ох скільки літ це колесо крутилося (Л. Костенко).

Вправа 2. Змоделюйте й запишіть афоризми, поєднавши частини їх з правого й лівого стовпчиків. Доведіть, що вислови сформульовано у формі складних синтаксичних конструкцій. Вкажіть на засоби зв'язку у відновлених синтаксичних конструкціях.

1. Я зробив усе, що зміг;	...а хто стукає — відчинять йому.
2. Хто шукає — знаходить,	...якщо його втрапиш, потім будеш ніщо.
3. Утрачаючи все, не забудь зберегти добре ім'я;	...хто може, хай зробить краще.
4. Ти не вважай, що з-під хвили спокійної дно проглядає;	...коли будеш в іншому місці, живи, як там живуть.
5. Поки щасливо живеш, то й рахунку не матимеш друзям,	...а спохмурніє твій день — бути самотнім тобі.
6. Коли будеш у Римі, живи римським звичаєм;	...там, де спокійна вода,— може, найбільша глибінь (Зі словника афоризмів).

Вправа 3. Складіть анотацію прочитаної статті, використовуючи такий лексико-граматичний матеріал:

1) стаття (книга) присвячена питанню про ... ; у статті говориться про ..., ставиться питання про..., мова йде про..., розглядається питання про...; 2) автор підкреслює роль..., зупиняється на..., знайомить, освітлює, висловлює, аналізує, розкриває..., дає характеристику...; приходить до висновку про...; 3) стаття (книга) викликає інтерес (для кого?); може бути використана (ким? де?).

Вправа 4. Прочитайте текст і розділіть його на смислові частини. Складіть питання до тексту.

Анотування становить собою процес складання коротких відомостей про надрукований твір. Анотації використовуються для стислої характеристики

наукової статті, монографії, дисертації тощо, а також у видавничій, інформаційній та бібліографічній діяльності.

Анотація – коротка узагальнююча характеристика книги (чи її частини), статті, рукопису тощо, яка розкриває зміст, структуру та інші особливості документу. Подається на звороті титульної сторінки книжки, а також у видавничих проспектах, журнальних оглядах, бібліографічних покажчиках.

Текст анотації складається з трьох частин:

1) *вступної*, у якій вказуються бібліографічні ознаки документу (автор, назва статті або книги та ін.);

2) *описової*, до якої входять загальні відомості про зміст (у вигляді переліку основних розділів чи питань);

3) *заключної*, яка містить окремі особливості викладення змісту тексту, що анотується. Наприклад, інформація про те, для кого ця книга призначена.

Характерними рисами тексту анотації є стислість (не більше 4-5 речень) й уривчатість викладення. Обсяг анотації – не більше 500 друкованих знаків (літер, розділових знаків, пропусків між словами і реченнями). Анотація не розкриває зміст наукового джерела, а лише інформує про наукове джерело певного змісту й характеру. Анотація дозволяє користувачеві скласти об'єктивне попереднє уявлення про незнайому для нього наукову публікацію і тим самим допомагає в пошуку, відборі та систематизації потрібної інформації.

Вправа 5. Прочитайте текст. Знайдіть в тексті слова та мовні кліше, що є характерними для наукового стилю. Впишіть їх.

Основною елементною базою сучасних електронних пристроїв є напівпровідникові прилади. Клас напівпровідникових приладів складають діоди, біполярні і польові транзистори, тиристори і інші прилади, принцип дії яких заснований на електрофізичних процесах в напівпровідниках.

До напівпровідників відносяться чисельні матеріали, які за багатьма ознаками займають проміжне становище між провідниковими і діелектричними. Найбільше застосування в напівпровідниковій техніці

отримали кремній, германій, галій, селен і такі хімічні сполуки, як арсенід галію, карбід кремнію, сульфід кадмію і т. д. Напівпровідники відрізняються від інших твердих кристалічних матеріалів електропровідністю, енергетичним станом кристалів, характерною залежністю електричних властивостей від температури, випромінювань і інших зовнішніх впливів. Контролюючи електронні процеси – концентрацію, швидкість і напрям руху заряджених часток – за допомогою електричних і магнітних полів, можна, керувати електричним струмом в напівпровідникових приладах.

Вивчення властивостей цих часток і їх поведінки в різних умовах є необхідною передумовою для розуміння роботи різноманітних електронних елементів.

Теорія фізичних явищ в напівпровідниках відзначається складністю і може бути опанована на основі глибокого вивчення фундаментальних розділів твердого тіла з застосуванням відповідного апарату. Тому обмежимося спрощеним викладенням основних теоретичних положень фізики напівпровідників, виокремлюючи лише ті з них, які необхідні для наступного вивчення і розуміння роботи напівпровідникових приладів.

УСНЕ КОМУНІКАТИВНЕ МОВЛЕННЯ

Вправа 6. Прочитайте оголошення. Складіть на їх основі діалоги.

Зразок: Мрію мати багато друзів в Україні й за її межами, листуватися з ними та обмінюватися колекціями. Моя адреса: 343400, Донецька обл. м. Артемівськ, аб./скр. 43, Бужинському А.П.

– Марічко, ти ж любиш писати листи?

– А що?

– Якийсь шахтар з Донеччини хоче мати багато друзів, листуватися, обмінюватися колекціями.

– Якими колекціями, не знаєш?

– Він не пише. Відгукнися на його лист, сама дізнаєшся. Може, й справді цікава людина, потоваришував. Напиши! Ось його адресу «Родослав» друкує.

Дівчина 22 років, проста, симпатична, з почуттям гумору, яка має вищу

гуманітарну освіту, мріє зустрітися з хлопцем, який народився у рік Мавпи під сузір'ям Козерога.

Захоплююся колекціонуванням предметів старовини. Збираю літературу з мистецтва, іконопису, годинникарства, історії виробництва посуду. Хотів би познайомитися з людьми, які мають такі самі уподобання. Моя адреса: 317410, м. Кіровоград, вул., Сонячна, 9, Пух М.І.

Вправа 7. Складіть діалог, використовуючи слова й вирази з попередньої вправи. У разі потреби вживайте подані звороти.

Я не високої думки про нього. Мені /не/ подобаються такі люди, як він. З ним легко /важко/ порозумітися. З ним можна знайти спільну мову. Вів завжди у доброму гуморі. Він дивак. Вона дивачка. Він – велике цабе!

Зразок: – Ти знаєш мого старшого брата Степана?

– Я не впевнений, але, мабуть, знаю. Який він із себе?

– Високий, огрядний, має довгі чорні вуса, як у козака.

– А-а, знаю його, бачив не раз. Симпатичний чолов'яга!

УРОК 3

Вправа 1. Добираючи до підметів інший присудок, переробіть і запишіть речення так, щоб іменна частина складеного підмета стала прикладкою.

Зразок: Арфа – щипковий музичний інструмент. – Арфа, щипковий музичний інструмент, має форму трикутної рами.

1. Київ – столиця України. 2. Олесь Гончар – видатний український письменник. 3. Мова – душа народу. 4. Молодь – майбутнє нашого суспільства. 5. Дніпро – найбільша річка України.

Вправа 2. Із наведеними власними назвами складіть і запишіть речення, в яких прикладки стояли б перед власною назвою і після неї.

Примітка. Виконуючи вправу користуйтеся довідковою та енциклопедичною літературою.

Національна академія наук України; Тарас Шевченко; Хрещатик; Черкаський державний технологічний університет; Чернігів; Леся Українка; Славутич; Закарпаття.

Вправа 3. У поданих реченнях знайдіть прикладки; де треба, поставте дефіс або лапки. Визначте різновид прикладки за значенням (соціальна належність, вік національність, професія, власна географічна назва, умовна назва організації, якість або властивість предмета).

1. Пахне чорна ніч полин травною. 2. Університет Києво-Могилянська академія знову відчинив свої двері для абітурієнтів. 3. Гойдає на хвилях, несе по Вкраїні важкі пароплави Дніпро богатир (Сосюра). 4. Фільм Тарас Бульба має бути романтичним, як романтична і хвилююча сама повість (Довженко). 5. І гірко плаче Ярославна в Путівлі граді на валу. 6. Шуми, Славутичу ріко, Ростіть, дерева юні, гінко... (Рильський). 7. Григорій Тютюнник народився в селі Шалівка на Полтавщині (Із підручника). 8. Поетеса Ірина Жиленко писала для дітей і про дітей. 9. Кілька років тому у Весельці була видана книжка оповідань і казок Василя Чухліба Олень на тому березі. 10. Я жив колись у готелі Україна.

Вправа 4. Прочитайте план аналізу першоджерела. Який документ складається за таким планом?

План аналізу (статті, книги тощо)

1. Відомості про автора.
2. Відомості про форму (жанр) тексту.
3. Предмет, об'єкт або тема.
4. Характеристика змісту документа.
5. Характеристика довідкової інформації видання.
6. Цільове й читацьке призначення документа (для кого він? для чого?).

Вправа 5. Уважно прочитайте текст і придумайте назву. Напишіть анотацію до тексту обсягом 4-5 речень.

Електроніка як наука займається вивченням електронних явищ і процесів, пов'язаних зі зміною концентрації і переміщенням заряджених

часток в різних середовищах (у вакуумі, газах, рідинах, твердих тілах) і умовах (при різній температурі, під впливом електричних і магнітних полів).

Задачею **електроніки як галузі техніки** (*технічної електроніки*) є розробка, виробництво і експлуатація електронних приладів і пристроїв різного призначення.

Можна назвати декілька основних напрямів, що характеризують сфери прикладення технічної електроніки. Кожний з цих напрямів, в свою чергу, має численні розгалуження. Це зв'язок, **радіоелектронна апаратура широкого споживання**, **промислова електроніка** (управління виробничими процесами, вимірювальна апаратура, пристрої електроживлення, промислове телебачення, автоматика, телеуправління, медична апаратура (діагностична, лікувальна, протезування і ін.), електротехнічне і енергетичне обладнання), **спеціальна техніка** (апаратура, що застосовується на транспорті, радіолокація і радіонавігація, інфрачервона техніка, обладнання космічних апаратів, оптичні квантові генератори, ультразвукова локація, ядерна електроніка, біологічна електроніка і т.ін.), **обчислювальна техніка і технічна кібернетики** (електронні цифрові та аналогові обчислювальні машини, персональні мікрокомп'ютери, автоматизовані системи управління, автоматичні інформаційні системи, електронні навчальні і контролюючі машини і т.ін.).

Ефективність електронної апаратури зумовлена високою швидкістю, точністю і чутливістю її елементів, найважливішими з яких є електронні прилади. За допомогою цих приладів можна порівняно просто і в багатьох випадках з високим ККД перетворювати електричну енергію за формою, величиною і частотою струму або напруги. Такий процес перетворення енергії здійснюється в багатьох схемах електронної апаратури (спрямовувачах, підсилювачах, генераторах).

УСНЕ КОМУНІКАТИВНЕ МОВЛЕННЯ

Вправа 6. Доберіть прислів'я і приказки, які б відповідали поданим іменникам і прикметникам.

Зразок: Нахаба. Ти од нього спиною, а воно до тебе рилом. Приліпився, як п'явка до тіла. Куди кінь з копитом, туди й рак з клешнею.

Підступний, нещирий, хитрий. Крутій, шахрай. Скупий, зажерливий. Безсовісний, нечесний. Хвалько, зазнайко, гоноровитий, чванькуватий. Базіка, брехун. Ледар, недбалый, марнотратник. П'яниця. Злодій. Боягуз. Глузливий, заздрісний. Сварливий, уїдлиий. Непривітний, нечемний. Упертий. Примхливий. Невдаха, ротозій. неохайний. Байдужий, безпринципний. Слабодухий, безпорадний. Дурень.

Для довідок. Як голова без голови, то й ноги не ходять. За дурною головою і ногам горе. Хто розуму не має, тому й коваль не вкує. Рости, сину, хоч дурний, аби великий! Немає третьої клепки в голові. Голівочка, як маківочка, хоч витруси та й викинь! З-за рогу мішком прибитий. Дурень думкою багатіє.

Найлегше того бити, хто не борониться. Опустив вуха, як лопух на дощ. Його й муха крилом уб'є. Хто стане вівцею, того вовк з'їсть.

Сім п'ятниць на тиждень. Нехай буде гречка, аби не суперечка! І каші не хочу, і по воду не піду. Моя хата с краю – нічого не знаю! Наше діло півняче: проспівав, а там хоч не розвидняйсь.

Ні нам, ні вам, ні добрим людям. Ні богу свічка, ні чорту кочерга. Стук, грюк, аби з рук! Розбирається, як свиня в апельсинах. Написав, мов курка лапою.

Командує, як свиня мішком. Хоч гірше, аби інше. Захотілося у петрівку мерзлого.

Я йому про цибулю, а він мені про часник. Ти йому – стрижене, а воно тобі – смалене! Хоч кілок на голові теши. Хоч перервусь, а не підкорюсь.

Вітали, а за здоров'я не питали. Добрі гесті, та в середу трапились. Нагодують калачем, та в спину рогачем.

Бджола жалить жалом, а чоловік – словом. Серце з перцем, а душа з часником. Мов спасівська муха, всім очі виїдає. Лаяла, лаяла насилу ціле село

перелаяла, Я йому слово, а він мені десять!

Хто сміється, тому не минеться. Не бачить сова, яке сама. Чужі гріхи перед очима, а свої, за плечима. Чуже лихо за ласощі, а своє за хрін. Не сунь носа до чужого проса. Не криви писка коло чужої миски.

У страху очі великі. Полохлива ворона і куца боїться. П'ятами накивав – аж залопотіло! Дав дулю через кишеню. Нагадай козі смерть, то вона мекатиме, аж поки не здохне. Ні живий ні мертвий.

На злодієві шапка горить! Хто порося вкрав, у того у вухах пищить. Умів красти – умій і очима лупать. Краденим добром багатим не будеш. Прийшло махом – пішло прахом.

Прощай, розуме, як з горілкою зустрівся, П'яному й кози в золоті. Де чарка, там і сварка. П'яному й калюжа по вуха. Далеко п'яному до Києва! Як – п'ян – то капітан, а проспиться – то й свині боїться.

Ледачому завжди тяжко. Хто пізно ходить, той сам собі шкодить. І за холодну воду не візьметься. Аби день до вечора. Вродилося ледащо нінащо. Працює через пень-колоду. Ледачому все ніколи.

Торохтить Солоха, як діжка з горохом, Таке верзе, що й купи не держиться. Вода в решеті не застоїться. Вдача собача: не брехне -то й не дихне. А ви часом не з Брехунівки? Сім верст до небес, і всі пішки.

Гречана каша сама себе хвалить. Хвали мене, губонько, а то роздеру тебе аж до вуха! Чиє нявчало б, а твое мовчало б! Роздайся, море, – жаба лізе! Розійдись, болячки, – чиряки ідуть! Пишається, мов кошеня в попелі. Далеко куцоному до зайця!

У Сірка очей позича. Знає кіт, – чиє сало з'їв. Поганому виду нема стиду. Посади свиню за стіл вона й ратиці за стіл. Дайте, тіточко, води напитися, бо так їсти хочу, що аж переночувати нема де! Так просили, так просили та не пускали, а я таки вдерся! На людях Ілля, а дома свиня.

І сам не гам, й іншому не дам. На тобі, небоже, що мені не гоже! Давали, та а рук не пускали. Лінивий двічі робить, скупий двічі платить. Тяжко нести, та жалко кидати. Як мед – то й ложкою!

Пройшов огонь і воду. Такий, що в одне вухо влізе, а в друге вилізе! І риби наловить, і ніг не замочить. Знають його усі, як облупленого. Чорт чорту ока не виколе. У мутній воді рибу ловить.

Тиха вода греблю рве. Од тихого все лихо. В потихонях чорт садить. Слова ласкаві, та думке лукаві Люби гь, як вовк порося. Хитрий, як лисиця. Вовк прийшов у овечій шкурі. Хитрує, як собака за вечерею.

Вправа 7. Знайдіть у правій частині продовження прислів'я чи приказки.

Хто милий, а з розумною гарно жити.
Не те гожа, що гоже, там ясна світлиця.
На красиву жінку гарно дивитися, той красень.
Де красна молодиця, а те гожа, що миле.
Поганий на вроду, то всі пси брешуть.
З краси та гарний на вдачу.
З красивого лица хоч води з лица напийся.
Як вигляне у вікно, то три дні собаки брешуть, води не пити. ... не пити роси
Така ладна, що як на двір вийде, а одна як придивилась то й сказалась.
Хороша , хоч, ...	

УРОК 4

Вправа 1. Прочитайте подані слова і звороти, що використовуються зі значенням уточнення. Складіть із ними речення.

Наприклад, зокрема, особливо, головним чином, для прикладу, головне.

Зразок: Студентська молодь дуже активно втручається в суспільно-політичне життя, особливо в останні роки.

Вправа 2. Спишіть. Укажіть, які змістові відношення існують між частинами кожного зі складносурядних речень.

1. Дорога ніби летить, і це ніби летить самий час (О. Гончар). 2. На сірій скелі мак цвіте, і вітер злий його гойдає, і пил на цвіт його мете, і лист без жалю обриває (Олександр Олесь). 3. Уже останній коник степовий затих, і вітер ліг на луках спати (Олександр Олесь). 4. Ніч колихала так ласкаво, — проте не спалося ніяк (М. Рильський). 5. Без гучних прожив він декларацій, а в душі поезія цвіла (М. Рильський). 6. П'яний соковитий дух ішов від живої розпареної землі; а високо над вигоном уже перелітали на північ ключами птиці, дзвінкоголосі, чуйні, весняні (О. Гончар). 7. Літа ніколи не повертаються до людини, а людина завжди повертається до своїх літ (М. Стельмах). 8. На столі лежать зошитки малі, і роботи час проганяє втому (А. Малишко). 9. То іволга у пісні їх [шпаків] дзвенить, то хлопчик, друзів кличучи, свистить, то колесо немазане скрипить (М. Рильський).

Вправа 3. Прочитайте. Випишіть складні речення. Визначте засоби зв'язку між частинами складних речень. Поясніть, на яких принципах базується автор, виділяючи абзаци?

Волонтерський рух

Раніше волонтерами в деяких європейських країнах називали людей, які добровільно йшли на військову службу. З латинської це слово буквально перекладається як «доброволець». Сьогодні волонтери надають безоплатну допомогу тільки за власним бажанням усім тим, хто потребує їхньої підтримки.

Одні волонтери організують дозвілля молоді, пропагують здоровий спосіб життя, допомагають подолати негативні явища в молодіжному середовищі, а інші працюють у таборах біженців, доглядають за інвалідами, людьми похилого віку. Скрізь у світі є такі проблеми, як бідність, насильство, наркотична залежність, ВІЛ/СНІД, забруднення навколишнього середовища, і добровільні помічники використовують свій досвід, знання, уміння й особисті контакти для подолання цих бід.

Волонтерський рух підтримують не лише громадські організації. Держава також надає волонтерам певну допомогу. Так, в Україні 2006 року

було вперше проведено Всеукраїнський конгрес «Волонтер року», причому головна його мета — долучити до волонтерського руху якомога більше молоді. Адже сьогодні в нашій державі зароджується суспільство, яке має базуватися на принципах свободи, творчості та гуманізму.

Вправа 4. Прочитайте текст. Випишіть ключові слова та поняття цього тексту. Поясніть їх.

Важливим різновидом інтернаціонального виробництва є міжнародна інвестиційна діяльність. Розрізняють дві основні форми міжнародних інвестицій – портфельні і прямі.

Портфельні інвестиції – це суто (винятково) фінансові активи у вигляді облігацій та акцій, які деномінуються у національну валюту. Переважного розвитку дана форма міжнародних економічних відносин набула ще до Першої світової війни. Головним інвестором виступала Англія, яка була зацікавлена в отриманні у такий спосіб додаткових природних ресурсів із менш розвинутих держав та колоній. Купуючи акції й облігації, інвестор претендував тільки на чистий дохід фірми. Портфельні, або фінансові, інвестиції здійснювалися насамперед з допомогою банків чи інвестиційних фондів. Після Першої світової війни портфельні інвестиції занепали й відновилися лише у 60-ті роки.

Значно більше поширені в наш час прямі інвестиції, які є реальними капіталовкладеннями в підприємства, землю чи речовину або ж здійснюються з допомогою експортних інвестиційних товарів чи передачі технологій, досвіду управління, коли інвестор зберігає контроль над інвестованим капіталом. Прямі інвестиції використовуються, як правило, при створенні нових фірм (спільних підприємств) або ж для встановлення контролю над діючою фірмою шляхом закупівлі контрольного пакету акцій. У міжнародній практиці прямі інвестиції використовуються транснаціональними корпораціями у виробництві готових промислових виробів, видобутку сировини, розширенні сфери послуг. Вони є важливим каналом міжнародного переміщення приватного капіталу.

Всього на початку 90-х років вивіз прямих інвестицій у світовій економіці перевищував щорічно суму у 200 млрд. доларів. Серед найбільших експортерів капіталу – Японія, США, Франція, Німеччина, Великобританія. Із усього обсягу експорту прямих зарубіжних інвестицій більш 95% припадає на розвинуті в економічному відношенні країни. Географічне майже 80% прямих зарубіжних інвестицій переміщується між самими розвинутими країнами, решта спрямовується у країни, що розвиваються, та держави з перехідною економікою.

Вправа 5. Складіть план тексту. Використайте його для стислого переказу.

УСНЕ КОМУНІКАТИВНЕ МОВЛЕННЯ

Вправа 6. Прочитайте народні усмішки. Поясніть, за допомогою яких засобів створюється гумористичний ефект.

- Скажи, Іване, чому розумні, коли думають, чухають скроні, а дурні – потилицю?
- Зараз подумаю, – відповів Іван, чухаючи потилицю.

Маленька Маруся вперше побачила живе поросля.

- Що це? – питає вона.
- Свиня! – коротко пояснює мати.

Маруся широко відкриває очі:

- А що вона такого поганого зробила?
- У твоєї дружини не ротик, а чудо. Такий маленький ...
- Чудо не те, що маленький, а те, що в ньому такий язик великий.

Вправа 7. Доберіть відповідні прикметники або іменники.

Зразок: Свекруха у мене така нещира – в ноги кланяється, а за п'яти кусає.
Брат мій такий крутій – і риби наловить, і ніг не замочить.

Дідусь у нас такий ... – він не дасть собі в кашу наплювати. Пасинок наш такий... – пройшов огонь і воду. Дядько у нас такий ... – ти йому плюй межі очі, а він каже – дощ іде! Небіж у мене такий ... – і за холодну воду не візьметься. Дядина така ... – гляне – молоко кисне. Тітка моя така ... – золоті гори обіцяє. Зять у нас такий... – його по смерть добре посилати. Сваха наша така ... – укусить і меду дасть. Падчерка моя така ... – у неї сім п'ятниць на тиждень. Швагер у мене такий ... – ні швець, ні кравець, ні в дуду грець. Зовиця така ... – їй пальця в рот не клади, бо одкусить.

Свояк такий... – і сам не гам, й іншому не дам. Теща моя така.. – роздайся, море – жаба лізе! Двоюрідна сестра така... – на язиці медок, а на душі льодок. Племянниця така... – я одне вухо влізе, а в друге вилізе. Хрещений мій такий... – коня кують, а жаба ногу підставляє. Невістка така... – м'яко стеле, та твердо спати

Для довідок. Байдужий, сварливий, уїдлиий, ледар, базіка, брехун, хвалько, чванькуватий, нахаба, безсовісний, нечесний, скупий, зажерливий, крутій, шахрай, хитрий, підступний, нещирий, сміливий, невмійко.

Примітка. Свекор – батько чоловіка; свекруха – мати чоловіка; тесть – батько жінки; теща – мати жінки; зять – чоловік дочки; невістка – синова дружина; сват – батько невістки, зятя; сваха – мати невістки, зятя; шурин – брат чоловіка; зовиця – сестра чоловіка; свояк – брат дружини; своячка – сестра дружини; небіж /племянник/ – син брата, сестри; небога /племянниця/ – дочка брата, сестри; мачуха – нерідна мати; вітчим - нерідний батько; пасинок /пасерб/ – нерідний син; падчериця /падчерка/ нерідна дочка; швагер/шурин/зять /чоловік сестри/.

УРОК 5

Вправа 1. Зверніть увагу на виділені слова. На об'єктивну чи суб'єктивну оцінку вони вказують?

Пісня, *здавалось*, бриніла вже в ньому. *Може*, ще раз сонце правди хоч крізь сон побачу. *Безперечно*, треба відзначити плідне співробітництво математиків з ученими інших республік. Дітям, *видно*, приїзд офіцерів був за свято. *Дійсно*, сучасна молодь читає мало книжок. *На мій погляд*, інтернет не може замінити людське спілкування. *Як відомо*, сильні морози трапляються в січні або в лютому.

Вправа 2. Складіть речення з наступними словами:

А. безперечно, без усякого сумніву, в усякому разі, видно, дійсно, звичайно, очевидно, природно, справді

Б. здається, здавалося б, думаю, може, можливо, мабуть, по суті справи, на думку (когось), припустимо, слід гадати, скоріше всього, скажімо, сподіваюсь

Вправа 3. Прочитайте текст. Дайте відповіді на питання.

Місто Лева

Львів – великий національно-культурний, освітньо-науковий промисловий центр Західної України. За чисельністю населення – сьоме місто країни (станом на 1 липня 2012 року у Львові проживало 755 994 осіб).

Львів був заснований королем Данилом Галицьким у середині 13 століття. Назва «Львів» дана місту на честь його сина князя Лева Даниловича. Протягом своєї історії це місто жодного разу не змінювало назви. Традиційно Львів також називають «місто Лева», «перлина Європи», «маленький Париж», «маленький Відень».

На гербі Львова зображені кам'яні ворота з трьома баштами, крізь які крокує золотий лев. Прапором Львова є синє квадратне полотнище з зображенням міського герба. Археологічні розкопки свідчать, що територія сучасного міста була заселена ще в 5 столітті. Перша письмова згадка про Львів міститься в Галицько-Волинському літописі і датується 1256 роком, від якого й ведеться міське літочислення.

Львів є одним з найважливіших транспортних вузлів України. Через місто проходять міжнародні автошляхи, які з'єднують Львів з Києвом, Будапештом, Варшавою та Краковом. Через Львів також проходить значна частина залізничних шляхів, що з'єднують Україну з Європою. Міжнародний аеропорт імені Данила Галицького сполучає Львів з найбільшими містами України, Росії, Польщі, Італії, Ізраїлю, Німеччини, Іспанії та Туреччини.

Вища школа має у Львові давні традиції. Так, у місті засновано перший в Україні університет. Львівський університет Франка та Університет «Львівська Політехніка» є одними з найкращих в Україні і періодично займають чільні місця в національних рейтингах. Львів є давнім науковим центром. Тут було винайдено гас, вперше у світі виготовлено вакцину проти тифу. Сьогодні тут діє 8 установ Національної Академії Наук України.

У 1900 році з'явилася Львівська опера – один з найгарніших театрів країни, зображений на двадцятигривневій купюрі. У місті діє 7 професійних театрів, будинок органної музики, де міститься найбільший в Україні орган.

Місто розташоване на відстані близько 70 км від кордону з Польщею. Львів – споконвічне місто українсько-польського прикордоння, в якому століттями змішувалися традиції, культури і мови.

Давньою міською традицією є споживання кави. «Львівський культ кави» широко відомий за межами міста. У центрі міста безліч кав'ярень, якими прокладені туристичні маршрути. Щороку проводиться міське свято «На каву до Львова», на якому визначають кращу кав'ярню міста. Іншим продуктом, який полюбляють у Львові, вважається шоколад. Щороку в місті проводиться традиційне Свято шоколаду, Свято сиру і вина.

Особливим є святкування Різдва у Львові, під час якого в місті відбувається різдвяний ярмарок, народні гуляння.

В архітектурі Львова відображено багато європейських стилів та напрямків, які відповідають різним історичним епохам. У Львові знаходиться найбільше пам'яток архітектури серед усіх українських міст. Переважна їх більшість сконцентрована в історичному центрі, який внесено до списку

Світової спадщини ЮНЕСКО. Серед найвизначніших архітектурних пам'яток міста Ратуша, ансамбль площі Ринок, колишній домініканський костел, Королівський арсенал, Порохова вежа, Університет Франка, Оперний театр та інші.

Уряд України має наміри висувати кандидатуру Львова на проведення Зимових Олімпійських ігор у 2022 році.

Дайте відповіді на питання до тексту

1. На честь кого була дана місту його назва?
2. Як ще традиційно називають Львів?
3. Що зображено на гербі Львова?
4. Яким роком датується перша письмова згадка про Львів?
5. Які міжнародні автошляхи проходять через Львів?
6. З якими країнами сполучають Львів міжнародні авіалінії?
7. Який вищий навчальний заклад Львова був заснований вперше в Україні?
8. Коли з'явилася Львівська опера?
9. Який театр України зображений на двадцятигривневій купюрі?
10. Чим відомий будинок органної музики?
11. Споживання якого напою є давньою міською традицією?
12. Яке міське свято проходить щороку у Львові?
13. Які найвизначніші архітектурні пам'ятки знаходяться у Львові?

Вправа 4. Прочитайте текст.

Важливою функціональною складовою економічної структури світу є міжнародна валютно-фінансова система. В умовах карколомного розширення ринкових відносин за рахунок держав Центральної, Південно-Східної Європи та колишнього СРСР роль цієї суто економічної сфери світового господарського життя незмірно посилюється, збільшуються масштаби та обсяги міжнародних фінансово-кредитних операцій, зростає кількість суб'єктів валютно-фінансових відносин, з'являються нові міжнародні та регіональні валютно-кредитні організації. За існуючими оцінками, річний

обсяг міжнародних фінансових операцій у 10- 20 разів перевищує масштаби світової торгівлі, тобто сягає приблизно 150 трлн американських доларів.

Найбільш характерними ознаками міжнародної валютно-фінансової системи є наявність «плаваючих» валютних курсів, що функціонують на основі Ямайських угод (1976 р.); диверсифікація ліквідних засобів внаслідок впровадження в обіг міжнародних (СПЗ) та регіональних (ЕКЮ) валют, підвищення ролі й значення у міжнародних розрахунках валют провідних індустріальних держав (США, Японії, Німеччини, Англії, Франції); функціонування розгалуженої системи міжнародних фінансових центрів, що забезпечують переміщення фінансових ресурсів у світовому масштабі; створення світової телекомунікаційної мережі (СВІФТ), яка об'єднує міжнародну валютно-фінансову систему в органічну цілісність, надає їй відчутних рис глобального характеру.

УСНЕ КОМУНІКАТИВНЕ МОВЛЕННЯ

Вправа 5. Складіть діалог, добираючи найвдаліші, на ваш погляд, репліки й додаючи репліки-відповіді.

Зразок: Мама господарює в кімнаті

- Для чого це щодня прибирати? Чисто ж у хаті!
- А ти хочеш мені допомогти, сину?
- Та я маю зайву годину, може пропилососити килими, згода?
- От і добре. Гуртом ми швидко впораємося! Оленка поміє підлогу, Сашко винесе сміття, а ти пропилососиш.

Дідусь читає газету

- Дідусю, що це ти куняєш над газетою! Давай краще я тобі прочитаю!
- Діду, що там цікавого пишуть?
- Дідусю, ти кого підтримуєш – партократів чи демократів?
- Діду, ти вже перебудувався?

Бабуся шукає окуляри

- Бабусю, чому ти така заклопотана?

- Знов окуляри загубила?
- Тобі допомогти шукати?
- Не гнівайся, ось вони! Я їх випадково поклав на свою полицю.
- Бабуню, давай тобі ще одні окуляри замовимо?

Батько прийшов сумний

- Тату, як тобі підняти настрій?
- У тебе сталася неприємність?
- Я хочу тебе розрадити, втішити.
- У сімейному колі все погне забувається.
- У тебе проблеми?
- Що сталося? потребуєш допомоги? Тебе щось гнітить /пригнічує/?
- Заспокойся, тату! Все буде гаразд!

Сестричка захворіла

- Як ти себе почуваєш, моя люба сестричка?
- Тобі не легше?
- Зігріти чаю? Будеш пити гаряче молоко з медом?
- Хочеш, я прочитаю тобі казку?
- Не сумуй. Скоро одужаєш.
- Що тобі сказав лікар?.
- Однокласниці твої приходили? Які новини в школі?

Братик пустує

- І що ти бігаєш, як навіжений? Заспокойся! Сядь посидь!
- От розбишака /шибеник, башибузук!/ Обов'язково щось утне!
- От халепа! Ти що. сказався?
- Годі вже шукати пригод! Завжди ти лізеш у шкоду!
- Цить!
- Візьми почитай що-небудь. ніж ганяти /гасати/ по хаті хто-зна-чого /казна-чого, бозна-чого/!

Відпочинок усією сім'єю

- Тату, ти у нас глава сім'ї. Кажи, що будемо сьогодні робити?

- Увімкнути телевізор? Там зараз твоя. мамо, улюблена «Кіностудія "Гарт».
- Сьогодні Сергій обіцяв до нас завітати. Коли він приїде? /Де ж це він?/
- Може, принести у вітальню чаю з тістечками?
- Сьогодні можна довше посидіти. Завтра – неділя.
- Суботній вечір я люблю найбільше.
- А де наш Кузько? Цей котяка /котик, кіт. котище/ геть знахабнів! Невже знов спить у ліжку?

Вправа 6. Прочитайте народні усмішки. Поясніть, за допомогою яких засобів створюється гумористичний ефект.

- Ти чув. Миколо, що твоя теща на тому тижні посковзнулася, впала, на правій руці аж три пальці вивихнула, і тепер вони не згинаються?
- Не може бути, недавно вона мені дулі давала, так згиналися.
- Синку, – запитує мати Йванка, що то грюкнуло в сінях?
- То мій кожушок звалився з горища. – відповів малий, – витираючи сльози.
- І ти через таку дрібницю плачеш?
- Егв ж, дрібниця. Адже в кожушку був і я.
- Чого ти плачеш, дівчинко?
- Татко вдарив молотком об палець.
- Добре ж у тебе серце, дитино. Інша б на твоєму місці засміялась.
- Я так і вчинила...

УРОК 6

Вправа 1. Уважно прочитайте, за допомогою яких граматичних засобів здійснюється зв'язок між реченнями в синтаксичному цілому.

1) займенники він, цей, той, весь, такий, кожний в усіх формах, прислівники тут, там, тоді і под., що вказують на предмети, ознаки, обставини, названі в попередніх реченнях;

2) лексичні повтори;

3) єдність місця й часу;

4) різні сполучні засоби, як, наприклад, слова й вислови і, та, та й, але, однак, проте, і все ж, і тому, і ось, і водночас, і навіть, тоді, зрештою, крім того, наприклад, зокрема, ось чому, адже, до того ж, більше того, таким чином, отже, тобто, по-перше, по-друге, з одного боку, з другого боку, як уже говорилося, як було сказано, словом, коротше кажучи, справа в тому що, йдеться про те щоб, досить сказати що тощо, які ставляться на початку наступних речень.

Доберіть приклади до кожного з видів зв'язку.

1) **Людська** вихованість немислима без **людської вдячності**. Якщо **людині** бракує почуття **вдячності**, вона холодний, бездушний егоїст (В.Сухомлинський).

2) Нема нічого на світі кращого і Богу милішого, як серце матері до своїх діточок! Скільки б **їх** у **неї** не було, чи десятком Бог благословив, чи тільки одним, **усі** для **неї** рівні, **кожного** любить, **усіх** рівно пестує, за всяким рівно вбивається. Дев'ять здоровенькі край **неї**, потішають **її**, а одно морщиться, кисне, недуже: вже **вона** за **ним** вбивається, тужить. (Г.Квітка-Основ'яненко).

3) Своєї мови рідної і свого рідного звичаю вірним серцем тримайтеся. **Тоді** з вас будуть люди як слід, **тоді** з вас буде громада шановна. **І вже** на таку громаду ніхто своєї лапи не положить (П.Куліш).

4) Недалеко од Богуслава, коло Росі, в довгому покрученому **яру** розкинулось село Семигори. **Яр** в'ється гадюкою між крутими горами, між зеленими терасами; од **яру** на всі боки розбіглись, наче

гілки дерева, глибокі рукави й поховались десь далеко в густих лісах. На дні довгого **яру** блищать рядками ставочки в очеретах, в осоці, зеленіють левади... (І.Нечуй-Левицький).

Вправа 2. Обґрунтуйте, що саме характеризують у науковому тексті означення оцінного плану, наведені групами. Підкресліть спільні ознаки цих понять.

1. Важливий, обраний, намічений, подальший, головний, генеральний, вирішальний, новий, перспективний.

2. Науковий, об'єктивний, конкретний, здійснений, усебічний, ґрунтовний, повний, вичерпний, детальний, порівняльний, реальний, глибокий, якісний, кількісний, контекстний.

3. Сучасний, традиційний, допоміжний, основний, статистичний, діалектичний, аналітичний, новий, експериментальний, дедуктивний, соціологічний, порівняльно-історичний, емпіричний, провідний.

4. Аналогічний, перевірочний, новий, важливий, цікавий, блискучий, переконливий, унікальний, запланований, здійснений, лінгвістичний, навчальний, асоціативний, науковий, технічний.

5. Конструктивний, логічний, досліджуваний, аналізований, описуваний, спостережуваний, технічний, науковий.

6. Вторинний, об'єктивний, мовний, позамовний, головний, суб'єктивний, фінансово-бюджетний, важливий.

Відповіді:

а) метод; б) напрям; в) аналіз; г) експеримент ; д) факт; е) фактор (чинник); є) об'єкт.

Вправа 3. Прочитайте текст. Придумайте назву. Складіть свої речення з виділеними словами.

Світові гроші – головна ланка міжнародної валютної системи. Вони є логічним продовженням внутрішніх грошей, вищою формою їх функціонального застосування.

Міжнародну валютну систему складають два головні грошові блоки: резервні національні валюти та наднаціональні валюти. Міжнародні валютно-кредитні відносини складають сферу обміну в системі світового господарства. Вони є завершальною стадією у процесі руху, переміщення різноманітних ресурсів між суб'єктами світогосподарських зв'язків, що виражається в такій інтегральній категорії, як платіжний баланс держави. Водночас вони характеризуються відносною самостійністю й розвиваються відповідно до власних законів та закономірностей, справляючи істотний зворотний вплив на виробничо-інвестиційну та науково-технологічну сферу світового господарства, на всю світову економіку й систему міжнародних економічних і політичних відносин. Наприклад, коливання валютних курсів впливає на умови конкуренції й світові ціни товарів та послуг, рух капіталів і робочої сили між країнами й регіонами.

Міжнародні валютно-кредитні відносини (МВКВ) виникають у процесі функціонування грошей у міжнародному економічному обороті. Вони обслуговують обмін товарами, послугами, капіталами, робочою силою, туристами тощо.

Таким чином, головна функція міжнародної валютної системи – ефективне опосередкування платежів за експорт та імпорт між окремими країнами і створення сприятливих умов для розвитку міжнародної системи виробництва й поділу праці.

Вправа 4. Прочитайте текст про важливість підготовки до публічного виступу. Розбийте текст на смислові частини. Складіть тези до тексту.

Коли вам сприяє успіх

Успіх публічного виступу значною мірою залежить від контакту між слухачами і тими, хто виступає. Дуже важливо, яке враження справить промовець у час його появи, як він звернеться: до аудиторії, як почне свій виступ. Його тон, манери, одяг, жести, міміка, інтонація – усе це або посилює вплив від сказаного, або, навпаки, послаблює його.

Тому перед виступом слід зібратися з думками, підготувати себе внутрішньо і починати виступ активно, доброзичливим тоном, одразу ж показавши бажання повідомити аудиторії щось нове і вадливе. «Зачин» – це звертання до аудиторії. Він багато до чого зобов'язує оратора. Взятий з самого початку тон (діловий, спокійний чи, навпаки, піднесений, святковий, урочистий) повинен бути певним чином витриманий протягом усього виступу. Швидкий спад інтонації псує враження від промови.

«Виклад», як правило, розбивається на кілька пов'язаних між собою за смислом, але відмежованих композиційно тем. Таке членування полегшує сприймання виступу. Крім того, допомагають цьому інтонаційні засоби: паузи між частинами викладу, зміна темпу, сили голосу й висоти тону та ін.

«Кінцівка» певним чином має співвідноситися з «зачином» і не випадати з загального стилю викладу. Останній етап: відповіді на запитання слухачів. Глибокі, ґрунтовні і доброзичливі відповіді закріплюють враження від виступу, посилюють його вплив.

Завжди слід пам'ятати, що крім завдання *сказати*, перед промовцем стоїть завдання *бути почутим*. Для цього треба виконати багато умов. Ось деякі в них:

1. По можливості, довгі речення замінити короткими.
2. Добре було б використовувати вставні словосполучення, властиві усному мовленню (*можна сказати, як кажуть у таких випадках, прийнять говорити, давно відомо* та ін.).

3. Слід уникати «пустих» слів-паразитів: *значить, власне кажучи, як кажуть, отже, власне* – і їм подібним.

4. Деякі місця промови (лекції, доповіді) треба не читати, а обов'язково переказувати, щоб побачити своїх слухачів, відчутти їхню реакцію, усилити контакт із ними.

5. Слід домагатися переконливості, несуперечливості, послідовності й аргументованості.

6. Промова повинна бути виразною, зрозумілою, доречною, стислою і небагатослівною.

7. Необхідно слідкувати за мовою: не порушувати мовних норм, уникати у вимові вад, не плутати українські й російські слова і звороти, правильно ставити наголос.

8. Триматися якомога простіше і природніше. Голос, тон, виклад повинні свідчити про правду думок і почуттів промовця.

9. Треба вміти вдало користуватися жестом і мімікою. Зайві рухи заважають слухачам, дратують їх. Одноманітна жестикуляція втомлює, набридає. Бідні, примітивні, вульгарні жести розцінюються як невихованість оратора. Недоладна міміка, незграбні рухи смішать слухачів.

10. Дуже важлива річ – темп мовлення. Погано, коли мова оратора надто млява або схожа на кулеметну чергу без пауз.

Отже, не тільки підготуватися до виступу, а й успішно виступити перед аудиторією – це важка, тривала робота, яка вимагає серйозного підходу.

Вправа 5. Дайте відповіді на запитання:

1. Від чого залежить успіх публічного виступу ?
2. Як його треба починати ?
3. На які основні частини можна розподілити виступ ?
4. Які умови треба виконати, щоб Ваш виступ пройшов успішно ?
5. Прокоментуйте вираз «сказати і бути почутим» .

Вправа 6. Складіть висловлювання, якими можна було б відповісти на подані прислів'я і приказки.

Зразок: – Хоч ти і люба, а не добирайся до мого чуба!

– До чого там добиратися? Скоро геть лисим станеш!

Хай би тебе муха вбрикнула! Скривився, як середка на п'ятницю. Гарно ти граєш, та танцювати неохота. Обіззався грибом, то лізь у борщ. Підеш туди, де Макар телят не ганяв! Не питай, бо старий будеш. Коли б ти і в старцях щастя не мав! А вдарило б на тебе з ясного сонця! Сяк-так, на косяк, аби не полюдськи. Хто пізно ходить, той сам собі шкодить. Глухий, що не дочув, то вигдавав. Кому що, а курці просо.

Вправа 7. Доберіть висловлювання, близькі за значенням до поданих.

Не сумуй! Не хвилюйся! Не сердься на мене! Послухай мене!

Для довідок. Не переймайся цим. Я не мав наміру тебе образити, повір. Не ображайся. Ти чомусь такий сумний. Заспокойся! Мені самому соромно за свій вчинок. Обіцяю, це було востаннє. Пробач мені. Вибач, я не так тебе зрозумів. Я не хотів принизити твою гідність. Ти для мені найрідніша людина. У мене немає нікого ближчого /дорожчого, ріднішого/, ніж ти. Мені дуже прикро, що я тебе образив, це вийшло ненароком, віриш? Не вішай носа! Вище носа! Мені дуже шкода, що так вийшло. Чому ти спохмурнів? Без лиха не буває добра. Що буває, те й минає. Що написано на роду, того не об'їдеш і на льоду. Вдар лихом об землю. Хоч ох, зате вдвох. Надувся, мов сич. Кінь на чотирьох, та й то спотикається. Вік живи, вік учись, а дурнем помреш. Впав у біду, як муха в борщ. Я можу звіритись тільки тобі. Я не врахував твоїх можливостей. Тебе не обтяжить моє прохання? Та маєш час вислухати мене? Облиш ці думки. Не замикайся в собі! Я знаю, ти втомився. Ти мій найкращій радник! Хотів би побути з тобою. Для чого тобі цей клопіт? Я знаю твої уподобання. Сподіваюсь /чекаю/ на твою допомогу.»

УРОК 7

Вправа 1. Виправте помилки, допущені в реченнях. Які вимоги до ділового стилю в них порушені?

1. План ліквідації працівників бібліотеки у випадку пожежі.
2. Прошу зняти мене гуртожитку, бо він мені не потрібен.
3. Прошу виділити мені путівку для оздоровлення сколіозу.
4. Культура управління проявляється у стосунках начальника, підлеглого та співробітника між собою.
5. Довідка видана Петрук Ользі Андріївні в тому, що вона дійсно являється студенткою фізико-математичного факультету ЖДУ імені Івана Франка.
6. Правоохоронні органи вилучили велику безліч контрабандного товару.
7. При сільському опорному пункті створено загін по хуліганству й випивках.
8. Прогулювати собак на території парку громадянам без намордників суворо забороняється.
9. Автомобільний рух уповільнився через корки на дорогах.
10. Нарешті спортсменка пробилася своє безголів'я.

Вправа 2. З якою метою використовують в анотаціях, рефератах, рецензіях, дискусіях наведені групами дієслова? Поєднайте групи слів з правильними відповідями.

(Автор) розглядає, аналізує, викладає, описує, називає, висвітлює, повідомляє, констатує.	для переліку питань першоджерела
(Автор) порівнює, співставляє, класифікує, групує, зіставляє, розмежовує	для позначення дослідницьких та/або експериментальних матеріалів першоджерела

(Автор) розробляє, доводить, з'ясовує, стверджує, висуває, висловлює, вважає, досліджує.	для класифікації й градації проблем першоджерела
(Автор) підсумовує, узагальнює, робить висновок, резюмує.	для виокремлення проблем, думок першоджерела
(Автор) наводить переконливі факти, обґрунтовує, ілюструє, доводить, порівнює, протиставляє, цитує.	для узагальнення, підбиття підсумків
(Автор) підкреслює, зазначає, звертає особливу увагу, зосереджує увагу, фокусує увагу, акцентує увагу, неодноразово повертається, повторює, наполягає, обстоює, зауважує.	для вираження позиції автора першоджерела
(Автор) дискутує, полемізує, критикує, спростовує, не погоджується, наводить контраргументи.	для аргументування інформації першоджерела

Вправа 3. Прочитайте текст. Поставте до нього питання.

Українські звичаї

У різних народів своя спадщина і звичаї, сформовані протягом століть або навіть тисячоліть. Звичаї – це ті неписані правила, яким люди слідуєть повсякденно у своїх домашніх турботах і суспільній діяльності.

Споконвіку було трепетним ставлення до традицій. Навіть після прийняття християнства українці зберегли багато своїх народних стародавніх звичаїв, тільки об'єднали їх з релігійними. І сьогодні, через тисячі років, вже непросто виявити грань, де в українських звичаях закінчується стародавня культура, а де починається християнська.

Різдво

Одним з основних українських звичаїв є святкування Різдва. У передріздвяний день – 6 січня – святкують Святвечір. Основними стравами на

Святий вечір є кутя – рисова або пшенична каша з медом, родзинками і маком, а також узвар – компот із сухофруктів з медом. Усього, за звичаєм, у Святвечір подають 12 пісних страв. А ось 7 січня, на саме Різдво, готують великий родинний стіл. Оскільки піст закінчився, на стіл подають різноманітні м'ясні страви.

За звичаєм, під вечір Різдва юрба колядників ходила з торбами для збору гостинців. Вони вибирали собі головного – Березу (або Березая), латкового (який збирав сало і ковбаси), скарбонаря, хлібоношу, зіркаря (носив зорю), танцюристів, дзвонарів, скрипалів та ін. Коляда тривала кілька ночей, поки не обходили кожен будинок у поселенні.

Масляна

Ще один популярний український звичай – тиждень Масляної. Це свято існувало на Русі ще в дохристиянські часи. Звичай передбачає проводи зими і зустріч весни. Після появи християнства на Русі Масляну відзначають в останній тиждень перед Великим постом. Основні відмінності свята – це млинці й народні гуляння.

У давнину млинець вважали символом сонця, оскільки він, подібно до сонця, теж жовтий, круглий і гарячий, і вірили, що з'їдаючи млинець люди отримують частинку його тепла й сили.

Великдень

Свято Воскресіння Господнього або Великдень святкують у перший тиждень після весняного рівнодення і повного місяця. Разом із людьми його відзначає і природа, що пробуджується.

Родинний обід цього дня готують особливо урочисто і прикрашають квітами. Звичай фарбувати яйця – обов'язковий атрибут свята. Також на Великдень існує звичай вітати один одного радісним вигуком «Христос воскрес!», на що відповідають – «Воістину воскрес!» Це привітання висловлює радість віруючих, аналогічну радості апостолів, які дізналися про воскресіння Христа.

Івана Купала

Івана Купала, або Іванів день. Його історія йде в дуже глибоку старовину. Свято пов'язане з періодом літнього сонцестояння, поворотом сонця до зими. Його відзначають у ніч на 7 липня або за старим стилем 24 червня, коли чарівна краса природи створює казковий краєвид, де і відбуваються магичні купальські забави.

Ніч на Івана Купала, найчастіше дуже темна, а чари в цю ніч особливо могутні. У цю пору, за повір'ями, дозріває багато магичних рослин, які потрібно зібрати до схід сонця. Цілющою є купальська роса, якою, за звичаями, необхідно вмитися.

У цю ніч прокидається «нечиста сила», чути гомін тварин, розпускається папороть, вона займається дивним вогнем, відразу гасне й обсипається. Тому, хто зірве цю квітку, відкриються багатства всієї землі і він отримає всемогутність. Широко відомі купальські ворожіння: дівчата кидають вінки у воду і спостерігають за ними, чий вінок швидше за всіх попливе, та і вийде заміж раніше за інших.

Старовинні звичаї – скарб українського народу та культури. Хоча всі ці обряди і слова, які складають народні звичаї, на перший погляд не мають ніякого значення в житті людини, але вони віють на серце кожного з нас чарами рідної стихії і наповнюють його потужною силою.

УСНЕ КОМУНІКАТИВНЕ МОВЛЕННЯ

Вправа 4. Складіть речення з поданими фразеологічними синонімами.

Наробити крику – здійняти галас, наробити гвалту, зчинити гвалт, підняти галас і гвалт, підняти бучу, закрутити веремію, зчинити шарварок, зчинити хай.

Сердитися – копилити губи, мати жаль, лізти в пляшку, таїти зло, мата зуба, точити зуби, тримати камінь за пазухою, гострити ніж.

Вправа 5. Складіть діалоги, використовуючи слова, словосполучення і речення з попередньої вправи.

Зразки: – Айди-но сюди, доню! Допоможеш мені випрати білизну.

– Хіба вже є гаряча вода?

– Є, я щойно налила у пральну машину.

– І крохмалити будемо?

– Аякже! І підсинювати, і крохмалити.

– То я заварю крохмалю, добре?

– Гаразд.

– Для чого ти береш цю сковорідку?

– Як це для чого? Митиму!

– Спершу помий чашки, потім тарілки, ложки й виделки, а тоді вже каструлі і сковорідку,

– Хіба не все одно, що спершу мити?

– Роби, як я кажу, теж мені помічник!

– Не сердься, люба, Я й справді багато дечого не розумію в домашніх оправах, Керуй!

– Хочеш млинців?

– Ще й як! Будемо пекти? Я допоможу тобі.

– Візьми сито, просій борошно...

– Для чого це?

– Про всяк випадок. Може, яка комаха завелася. Та й млинці. пухкішими будуть.

– Ти не думаєш упорядковувати ванну, чоловіче?

– Ти про поличку?

– Авжеж! Хіба це важко її зробити?

– Та ж цвяшків потрібних нема!

– У тебе завжди чогось не вистачає – то молоток хтозна-де подівся, то цвяшки

тобі не такі, то настрій не той!

– Таки доведеться прибити, бо ти не заспокоїшся.

– Зроби, любий, тобі ж самому приємно буде!

– Іду!

– Де ти забарився? Скоро гості прийдуть, а в нас ще навіть ялинка не прикрашена!

– А що робить мій дорогий братик?

– Друкуй щось. Прикипів до друкарської машинки з самого ранку, наче й не Новий рік на носі!

– Натхнення – то велика штука. Нехай собі друкує. Я сам прикрашатиму ялинку. А ти готуй стіл, згода?

– А ми встигнемо вдвох?

– Аякже! Маємо вдосталь часу! Майже годину!

– Юлю, давай зробимо мамі сюрприз!

– Який сюрприз?

– Доки вона на роботі, виклеїмо вікно на кухні.

– Це ж довго, ми не встигнемо.

– Удвох не встигнемо? Не сміши! Заварюй крохмаль, а я вимію реми й протру шибка. Гайда!

– Де поділася нова лопата, онучку?

– А ось вона!

– Спритний хлопчик, молодець! Зараз іди обкопай дерева.

– А я зібрався з хлопцями на ставок, дідусю!

– Ді ж твої приятелі?

– Зараз прийдуть.

– Чудово! Лопати для всіх знайдуться!

– Ти будеш вставати, ледацюго?

– Та ж неділя, бабцю! Дайте поспати!

- Хочу поміняти білизну. Вставай, знімай підковдру, наволочку, ось тобі свіжа білизна. Застели охайно ліжко. І не здумай знову вкладатися!
- Почекайте ще п'ять хвилин!
- Знаю я твої п'ять хвилин! Уставай зараз же! Я не відійду, доки ти не встанеш.
- О-о! Хіба це життя! Та встаю вже!
- Ти Кузька нагодувала, Оксанко?
- А ти не чуєш, як муркає? З'їв дві рибини, і третю б умолотив, якби я дала. Ох і ненажера!
- Добре, що їсть. Значать, одужав. А ветеринар, пам'ятаєш, казав, що не вичухається наш котик. Такай нещасний був!
- Ще й з хвостом забинтованим! І сміх і гріх!
- Пустимо його на вулицю?
- Так не проситься ж!
- Зачекай, поспить трохи й наробить крику, нявкоту себто.
- Літо, нічого я? зробиш.
- Та він і взимку щодня гуляв, пригадуєш? Такий він у нас!
- Уже який є.

УРОК 8

Вправа 1. Визначте, дефініції яких ключових понять наукової діяльності наведено.

... — це письмовий аналіз першоджерела: коментування основних його положень, узагальнена й аргументована оцінка його і висновки про значущість його в цілому.

... — це композиційно організований та узагальнений виклад змісту першоджерела чи кількох першоджерел.

... — це коротка й узагальнена характеристика тексту першоджерела (статті, книги тощо).

... — це найбільш узагальнена (без детального аналізу) оцінка першоджерела із наведенням практичних рекомендацій.

... — це порядок, послідовність викладу інформації першоджерела.

Відповіді:

а) анотація; б) реферат; в) рецензія; г) план; д) конспект; е) відзив.

Вправа 2. Обґрунтуйте, які обов'язкові компоненти наукового тексту супроводжуються наведеними означеннями оцінного характеру, і підкресліть спільні їх ознаки.

Наукова, фундаментальна, актуальна, важлива, ключова, провідна, гостра, прикладна, глобальна, нерозв'язана, дискусійна, невирішувана, сучасна, першочергова, нагальна.	задача
Наукова, головна, основна, практична, конкретна, реальна, поставлена, зазначена, проміжна, комплексна.	інформація
Точна, вичерпна, повна, детальна, суттєва, важлива, цінна, необхідна, одержувана, оперативна, термінова, достатня, нова, поточна, узагальнена, остання, об'єктивна, попередня.	експертиза
Першочергова, найближча, кінцева, поставлена, головна, прикладна, конкретна, певна, визначена, окреслена.	мета
Бухгалтерська, графічна, судова, кримінальна, сучасна, додаткова, технічна, почеркознавча, термінова.	проблема

Вправа 3. Прочитайте текст. Дайте відповіді на питання.

Управління персоналом у компанії «Моторола»

Компанія «Моторола» була створена Полом і Джозефом Голвинами в 1928 році, а в 1930 році вона дістала сучасну назву. У той час компанія

виробляла автомобільні приймачі, і назва ідеально віддзеркалювала бізнес: перша частина «Motor» свідчила про причетність до засобів руху, а друга збігалась з найменуванням багатьох музичних компаній.

У наші дні «Моторола» має понад 700 підрозділів у 69 країнах світу, у тому числі 55 власних підприємств, і посідає чільне місце на ринку інформаційних технологій. Обсяг продажу становить понад 40 млрд. доларів США.

На науково-дослідні роботи щорічно витрачається 4,4 млрд. доларів, тобто 11 % доходу. Гасло «Мотороли» – «Розум всюди» (Intelligence everywhere). «Моторола» завжди робила головну ставку на людський фактор у піднесенні своєї конкурентоспроможності. Вислів «Повага у ставленні до кожного» зафіксовано на картці, яку отримує кожен новий працівник. Окрім того, на ній міститься таке:

Наші переконання. Ми сподіваємось, що завжди: поважатимемо один одного; будемо безкомпромісно чесні.

Наші цілі. Ми прагнемо: визнання нашої фірми кращою серед профільних фірм; збільшення частки продажів на світовому ринку; поліпшення фінансових показників.

Наші ініціативи. Ми використовуємо такі способи досягнення цілей: зниження дефектності продукції; скорочення виробничого циклу; впровадження екологічно безпечних передових технологій; підвищення прибутковості; надання кожному співробітнику широких можливостей у спільній творчій праці.

Програма роботи з кадрами включає багато напрямів, чільне місце в якій посідають:

– підвищення кваліфікації співробітників. Витрати на цю роботу перевищують 200 млн. доларів США (1,5% обсягу продажів). Щорічно кожен співробітник має не менше 5 днів для підвищення кваліфікації. У 1981 р. компанія створила власний університет у Чикаго з відділеннями у Техасі, Іллінойсі (США), Сінгапурі та Шотландії. У ньому працюють 200 штатних та

400 запрошених викладачів. Працівники компанії зайняті на робочих місцях лише 10 місяців, місяць відводиться на опанування нових знань і навичок та на відпочинок;

– формування стабільності штату і зниження плинності кадрів, рівень якої знизився з 10 % у 1986 р. до 2 % у 2012 р. Цьому сприяє впровадження різноманітних соціальних програм та створення дитячих закладів, політика надання нової роботи в процесі реструктуризації, у тому числі на інших підприємствах;

– система глобального кадрового керівництва, що забезпечує професійне і службове зростання персоналу, найбільш повне розв'язання проблем співробітників. У корпорації «Моторола» немає жорсткої вертикальної ієрархії. Однак відділ кадрів фірми, підпорядкований головному керівнику (він же голова ради директорів), контролює роботу персоналу у всіх філіях. Система глобального кадрового керівництва означає не лише можливість заміни одних працівників іншими, але і просування керівників на вищі посади на підприємствах, розташованих у різних країнах світу;

– подолання міжкультурних бар'єрів на основі спеціального навчання за участю відомих у США вчених, планування загально-фірмових заходів з урахуванням національних свят, культур і традицій;

– схема розв'язання конфліктів між керівниками і підлеглими шляхом надання права підлеглому висловити та аргументувати свою «особливу думку» вищому керівнику. Зокрема, започаткування одного з найбільш успішних міжнародних багатомільярдних проєктів, створення системи супутникового зв'язку «Ірідіум» пов'язано з особливою думкою одного зі співробітників;

– мотивація персоналу на основі преміювання бригад, що досягли найкращих результатів у підвищенні якості своєї роботи. Понад 10 років близько 4 тис. бригад (половина всіх бригад корпорації) беруть участь у змаганні під девізом найповнішого задоволення потреб замовника. 24 фіналісти надають свої звіти в штаб-квартиру в Чикаго, на основі яких

визначають переможців. Звіти доповідаються різними мовами, включають актуальні проблеми і представляють різноманітні регіони світу.

В Україні «Моторола» діє понад 20 років і має своє представництво, яке підпорядковане регіональному відділенню у Центральній і Східній Європі. «Моторола» має негативний досвід діяльності в Україні через вимушений вихід зі спільного з українською компанією «УРС» проекту сотового зв'язку «ФЛЕШ». Однак це не завадило «Моторолі» знайти в Україні унікальний потенціал і реалізувати ряд успішних проектів, налагодити співпрацю як з українськими, так і зарубіжними компаніями щодо розвитку сучасних систем зв'язку. При цьому компанія робить наголос на розвитку і використанні «кадрового фактора» в Україні. Спільно з Національним технічним університетом (КПІ) створено чотири сучасні лабораторії для підготовки наукових спеціалістів, здатних створювати сучасне високотехнологічне устаткування. Спільно з українською компанією «Інформаційні програмні системи» в рамках технопарку Інституту електрозварювання ім. Е. О. Патона НАН України започатковано проект розробки програмного забезпечення, в якому задіяні понад 40 вітчизняних фахівців, які пройшли навчання в «Моторолі» і успішно співпрацюють з іноземними подібними центрами в Росії, Польщі та інших країнах. Схожі проекти реалізуються і в Інституті кібернетики ім. В. М. Глушкова НАН України. Потенціал українських вчених і фахівців дозволяє розробляти високоякісні сервісні програмні продукти, що у прискореному темпі виявляють та усувають помилки в основних програмах. За висловом генерального директора представництва «Моторола» України С.Яценко, «наукові кадри, що співпрацюють з «Моторола» в Україні, є свого роду «класиками» в розробці програмного забезпечення».

Зараз «Моторола» діє в Україні в таких сферах:

1. Постачання устаткування для мобільного зв'язку.
2. Просування систем двостороннього радіозв'язку, мобільних радіостанцій, транкінгових систем, модемів і мультимедійного

мультисервісного устаткування, напівпровідникових пристроїв, інтегральних схем і мобільних терміналів.

3. Стратегічні напрями розвитку бізнесу «Мотороли» в Україні включають, по-перше, пропозицію таких товарів і послуг, що ґрунтуються виключно на новітніх технологічних розробках. У зв'язку з цим, корпорація співпрацює не лише із мобільними операторами, а й з провідними державними і приватними організаціями. Серед них Міністерства внутрішніх справ, оборони, надзвичайних ситуацій, енергетики, а також НПК «Нафтогаз» України, «Укрнафта», «Укртелеком», «Утел» та ін. По-друге, це використання внутрішніх інтелектуальних ресурсів України, розвиток співробітництва з науковими і навчальними закладами, що мають у своєму складі фахівців, здатних створювати інтелектуальні продукти світового рівня.

Вправа 4. Дайте відповіді на питання:

1. У чому полягають переваги і недоліки системи управління персоналом у корпорації «Моторола»?

2. Який вплив робить корпорація «Моторола» на розвиток людського фактора в Україні?

3. Яку модель управління людськими ресурсами застосовують в компанії «Моторола»?

4. Назвіть відмінності управління персоналом в українських і міжнародних компаніях.

5. Які джерела поповнення трудових ресурсів використовують ТНК?

6. Які фактори необхідно враховувати, здійснюючи іноземні призначення?

7. Які особливості навчання персоналу міжнародних компаній?

8. Що таке виробнича демократія у міжнародних корпораціях?

9. У чому полягають особливості управління персоналом в українських відділеннях ТНК?

Вправа 5. Складіть реферат за матеріалами статті «Управління персоналом у компанії «Моторола». Зробіть усну доповідь.

УСНЕ КОМУНІКАТИВНЕ МОВЛЕННЯ

Вправа 6. Знайдіть у правій частині продовження прислів'я чи приказки.

Чи так, чи інак, та купила порося.
Щоб рибу їсти, то не сиди на печі.
Праця чоловіка годує, тільки небо коптить.
Без діла жить – тому їсти нема що.
Хто ледащо, треба в воду лізти.
Хочеш їсти калачі, а не буде з риби рак.
Не мала баба клопоту, бо ворота в тісті.
Видно, що Гапка млинці пекла, а лінь марнує.

Вправа 7. Прочитайте поради. Складіть на їх основі діалоги.

Зразок: Забруднену праску протріть клаптиком чистої тканини, змоченої в оцті. Якщо не допоможе – застосуйте порошок, яким чистите посуд. Залишки порошку зніміть ватним тампоном з сіллю»

- Неси сюди праску, синку.
- Вона брудна. Я оцтом протирав – і не допомогло.
- Спробуй іще порошком.
- Яким?
- Для посуду, яким же ще?
- Ти гадаєш, допоможе? Краще давай нову праску купимо.
- Де ти її зараз купиш, синочку.

Горіхове і тютюнове листя – добрий засіб від молі. Розкладіть його в шафах, де зберігатимете зимовий одяг, і самі в цьому переконаєтеся.

Шкіряні сумки, валізки, пальта добре чистити мильною водою, в яку додати нашатирного спирту (одна чайна ложка нашатирю на один літр мильного розчину).

Комір пальта, плаща, костюма забруднився... Приготуйте розчин із однієї ложки нашатирного спирту і трьох ложок води. Підкладіть під комір клаптик чистої тканини, а іншим клаптиком легко протирайте його розчином нашатирю. Піну знімайте. Продовжуйте чистити до тих пір, поки комір не

стане чистим. Тоді протріть його кілька разів чистим клаптиком тканини, змоченим у чистій теплій воді. Підсушіть.

УРОК 9

Вправа 1. Уважно прочитайте, з яких реквізитів складається автобіографія. Напишіть власну за зразком.

Автобіографія містить такі реквізити.

1. Назва виду документа.
2. Текст, у якому зазначаються:
 - Прізвище, ім'я, по-батькові;
 - Дата народження;
 - Місце народження;
 - Відомості про освіту (повне найменування всіх навчальних закладів, у яких довелося навчатися);
 - Відомості про трудову діяльність (коротко, у хронологічній послідовності назви місць роботи й посад);
 - Відомості про громадську роботу.
 - Короткі відомості про склад сім'ї.
 - Адреса проживання та контактний телефон.
3. Дата написання.
4. Підпис.
 - автобіографія – документ з точним поданням фактів.

Приклад написання автобіографії

Автобіографія

Я, Шевченко Василь Павлович, народився 3 листопада 1973 року в м. Лозова Харківської області.

У 1980 році пішов до першого класу ЗОШ I – III ступенів № 3 м.Лозова.

У 1990 році після закінчення школи вступив до Харківського державного університету на філологічний факультет, відділення «Українська мова та

література». У 1995 році закінчив повний курс згаданого університету за спеціальністю «Українська мова та література»

З вересня 1997 року й до цього часу працюю вчителем у ЗОШ І – III ступенів №199 м. Харкова. З вересня 2005 року заочно навчаюся в аспірантурі при кафедрі української мови філологічного факультету Харківського національного університету ім. В.М. Каразіна.

Маю перший розряд із шахів, кандидат у майстри спорту з важкої атлетики.

У 2001 році став переможцем конкурсу «Кращий учитель року Харківщини».

Батько, Шевченко Павло Вікторович, 1956 р.н., працює інженером-механіком в АТП-20164 у м. Лозова Харківської області.

Мати, Шевченко Надія Олегівна, 1959 р.н., працює директором ЗОШ І – III ступенів №2 м. Лозова Харківської області.

Склад сім'ї:

Дружина, Шевченко Ольга Іванівна, 1975 року народження, працює вчителем української мови та літератури в ЗОШ І-III ступенів № 106 м. Харкова;

донька, Шевченко Олеся Василівна, 1999 року народження.

Домашня адреса: 12986, м. Харків вул. П. Сагайдачного, 9, кв. 12. Тел. 11-23-45.

30 березня 2009 року

(Підпис)

Вправа 2. Уважно прочитайте, з яких реквізитів складається заява. Напишіть власну за зразком.

Заява складається з таких реквізитів:

- адреса (назва організації або службової особи);
- відомості про заявника (прізвище, ім'я, по батькові, домашня адреса, в окремих випадках – займана посада);
- назва виду документа;
- текст;

- перелік додатків із зазначенням кількості сторінок;
- підпис автора;
- дата написання заяви.

Приклад заяви про прийняття на роботу

Директорові ВО «Радар»
Тимченку З.М.
Черниш Тетяни Іванівни,
що мешкає за адресою:
252024, Київ, вул. Польова 10, кв.12
тел.050-965-21-45

Заява

Прошу прийняти мене на роботу до відділу комплектування на посаду старшого інженера з 01.03.2013 р.

Додатки

1. копія диплома про вищу освіту
2. 4 фотокартки розміром 3x4
3. автобіографія
4. довідка про стан здоров'я 086-У
5. трудова книжка

Дата _____

Підпис _____

***Вправа 3. Уважно прочитайте, з яких реквізитів складається резюме.
Напишіть своє за зразком.***

Резюме містить такі реквізити.

1. Назва виду документа (Резюме).
2. Прізвище, ім'я, по батькові, рік народження.
3. Освіта.
4. Трудова діяльність.
5. Додаткові відомості.
6. Контактні відомості.
7. Дата.
8. Підпис.

Приклад резюме

Резюме

Кулик Вікторія Юріївна, 1985 р.н.

ОСВІТА

2002 – 2007рр. навчання в Національному університеті «Львівська політехніка», здобула повну вищу освіту за спеціальністю «Документознавство та інформаційна діяльність» та здобула кваліфікацію професіонала у галузі інформації та інформаційний аналітик.

2003 року закінчила курси за спеціальністю «бухгалтерський облік і аудит».

ТРУДОВА ДІЯЛЬНІСТЬ

2002 – дотепер менеджер з продаж в ЗАО «Остання компанія» (спілкування з клієнтами по телефону, пошук та залучення нових клієнтів).

2001 –2002 рр. працювала помічником менеджера з продаж в ЗАО «Остання компанія» (спілкування з клієнтами по

- телефону, пошук та залучення нових клієнтів, супровід продаж)
- 2000 – 2001рр. працювала кур'єром в ЗАО «Остання компанія» (доставка документів клієнтам компанії, виконання дрібних доручень)
- 1999 – 2000 рр. працювала співробітником колцентру в ЗАО «Остання компанія» (спілкування по телефону з клієнтами компанії, пошук нових клієнтів, прийом факсів)

ДОДАТКОВІ ВІДОМОСТІ

Не одружена. Знаю українську, російську та німецьку мови, вивчаю англійську мову. Практичний досвід роботи з комп'ютером (програми: Microsoft Word, Microsoft Excel). Маю водійські права.

КОНТАКТНІ ВІДОМОСТІ

(050) 263-15-15

e-mail: ol_kulyk@ukr.net

дата

підпис

Вправа 4. Уважно прочитайте, з яких реквізитів складається службова пояснювальна записка. Напишіть власну за зразком.

Службова пояснювальна записка містить такі реквізити:

1. Назва структурного підрозділу, звідки надійшов документ (розміщується вгорі ліворуч).
2. Адресат (посада, установа, прізвище, ініціали, розміщується вгорі праворуч).
3. Назва документа.
4. Дата.
5. Номер.
6. Заголовок (Про...).
7. Текст.

8. Посада адресанта.
9. Підпис, ініціали, прізвище адресанта.

Приклад пояснювальної записки

Деканові природничо-гуманітарного
факультету доц. Турин М. І.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Студентка ІІ курсу факультету «Англійська мова та література» не з'явилась 17.11.14 на заняття з лексикології тому, що брала участь у студентській конференції «Переступити поріг надії». Конференцію організував Український Державний Університет. Конференція проводилась з 12.00 до 14.00.

18.11.14 р.

Підпис

Вправа 5. Уважно прочитайте, з яких реквізитів складається особиста пояснювальна записка. Напишіть власну за зразком.

Особисті пояснювальні записки часто пишуться з такими реквізитами:

1. Адресат (посада, установа, прізвище, ініціали).
2. Адресант (посада, установа, прізвище, ініціали).
3. Назва документа.
4. Текст.
5. Дата.
6. Підпис, ініціали, прізвище адресанта.

Приклад особистої пояснювальної записки

Деканові факультету іноземних мов
ЛДУ проф. Дацишину А.П.
студента ІІ курсу
іноземних мов гр. ПЛ-11

Пояснювальна записка

Я не відвідував заняття з 24.10 до 28.10.2014 р. у зв'язку з перебуванням у лікарні за місцем проживання батьків. Довідка додається.

29.10.2014 р.

(підпис)

Вправа 6. Перекладіть українською мовою наведені плани до науково-навчального тексту з риторики. Визначте особливості формулювання пунктів планів різних видів засобами української наукової мови.

Софисты – учителя риторики

I. Вопросный план:

1. Где возникла риторика?
2. Кто такие софисты и как они понимали роль слова?
3. Что подтверждает популярность учителей-софистов?
4. В чем состояла задача софиста?

II. Тезисный план:

1. Риторика возникла в античной Греции в V-IV в. до н.э.

2. Софисты — платные учителя, которые в Древней Греции не только обучали практическому красноречию, но и составляли речи для нужд граждан. Софисты постоянно подчеркивали роль слова, считая его великим властелином, обладающим весьма малым и совершенно незаметным телом, но совершающим чудеснейшие дела.

3. Софисты ездили по всей Греции и помогали желающим овладеть красноречием, выполняя также дипломатические поручения (Горгий) и занимаясь государственной деятельностью (Продик, Протагор).

4. Задача софиста – научить «делать слабое мнение сильным», заставить «малое казаться большим, а большое – малым, но все представить древним, а древнее – новым, сделать людей рабами своими по доброй воле, а не по принуждению».

III. Номинативный (назывной) план:

1. Родина красноречия.
2. Роль софистов в развитии практического красноречия и теории ораторского искусства.
3. Популярность учителей-софистов в Древней Греции.
4. Задача софиста.

Вправа 7. Перекладіть українською мовою плани до тексту. Визначте особливості формулювання пунктів планів різних видів.

Сократ и Платон – создатели теории «подлинного красноречия»

I. Вопросный план:

1. Почему Сократ и Платон бросили вызов софистам?
2. Какова суть теории красноречия Сократа?
3. В чем ценность теории красноречия Платона?

II. Тезисный план:

1. Сократ и Платон осуждали ораторов-софистов за стремление к успеху, за их готовность силою красноречия убедить публику в чем угодно, за «продажу мудрости».

2. Суть теории красноречия Сократа, изложенная в диалоге «Федр», состоит в том, что требуется знать, что же именно подвергается обсуждению; изучить сущность предмета разговора; изложить свои мысли, соблюдая строгую последовательность: вступление, изложение, доказательство, правдоподобные выводы.

3. Ценное в теории красноречия Платона — идея воздействия речи на душу, поскольку подлинное красноречие основано на знании истины.

III. Номинативный (назывной) план:

1. Вызов Сократа и Платона софистам.
2. Суть теории красноречия Сократа.
3. Ценное в теории красноречия Платона.

ЛІТЕРАТУРА

1. Конспект лекцій з дисципліни «Електротехніка, електроніка і мікропроцесорна техніка» / Укл.: Г.В.Карандаков, В.І. Кривенко. – Київ, НТУ, 2008. – 230 с.

2. Лисенко Н. О., Кривко Р. М., Світлична Є. І., Цапко Т. П. Українська мова для іноземних студентів. Навч. пос. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 240 с.

3. Основи економічної теорії: Підручник / За заг.ред. д-ра екон.наук, проф. Л. С. Шевченко. – Х.: Право, 2008. – 448 с.

4. Сходінками до краси: Методичні вказівки до розвитку усного комунікативного мовлення для студентів усіх спеціальностей усіх форм навчання. Ч.П./Укл.: Н.Ф.Непийвода, Ф.А.Непийвода. – Черкаси: ЧІТІ, 1993. – 23 с.

5. Українська мова: навчальні матеріали для студентів-іноземців/ Укладач: О. П. Коньок. – Суми : Вид-во СумДУ, 2009. – 103 с.

6. Українська мова. «Практична стилістика і культура мовлення: Посібник для студентів перших курсів/ Укладач: В.О.Безугла. – Миколаїв: Підручник, 2013. – 56 с.

7. Береза Л.О., Василенко Н.В. Посібник з формування мовленнєвої діяльності в соціально-культурній, суспільно-політичній і офіційно-діловій сферах для іноземних студентів основного етапу навчання / Автори-укл.: Л.О.Береза, Н.В.Василенко. – Черкаси: ЧДТУ, 2013. – 90 с. Вилучено з відкритого джерела (Текст про свято Івана Купала)

<https://er.chdtu.edu.ua/bitstream/ChSTU/602/3/%d0%bf%d0%be%d1%81%d1%96%d0%b1%d0%bd%d0%b8%d0%ba.docx>